

Fartblindheten på Riksrevisionen

Dagens Nyheter den 14 juli 2016

Riksrevisionen granskar all statlig verksamhet genom dels årlig revision, dels effektivitetsrevision. Den årliga revisionen motsvarar revisionen i privata företag och granskar myndigheternas årsredovisningar och om reglerna följs. Effektivitetsrevisionen granskar hur effektiva olika statliga insatser är för att nå uppställda mål.

Bakgrunden till turbulensen på Riksrevisionen är enligt min mening myndighetens strävan att, på riksdagens uppdrag, utveckla effektivitetsrevisionen. Analyskapaciteten har varit otillräcklig. Därför har man velat anställa fler disputerade nationalekonomer som genom sin utbildning har just den metodkunskap, inte minst i statistisk analys, som krävs för många typer av mer kvalificerad utvärdering.

Ambitionerna att uppgradera analysförmågan är ett led i den allmänna kompetenshöjning som skett i många statliga verksamheter under de senaste decennierna. I slutet av 1970-talet saknade Riksbanken ekonomer med doktorexamen. När Riksbanken började rekrytera mer kvalificerade ekonomer tvingades finansdepartementet göra detsamma för att matcha analyskompetensen. Då blev även Konjunktur-institutet tvunget att anställa doktorer. Det har i sin tur satt press på andra myndigheter som Arbetsförmedlingen och Riksdagens utredningstjänst. Sammantaget har utvecklingen lett till mycket bättre analysunderlag för den ekonomiska politiken.

Det har alltså funnits ett behov av att höja Riksrevisionens kompetens. Problemet är att man varit för otålig och försökt göra det alldeles för fort, medan det på andra håll varit en gradvis utveckling. Det är förmodligen huvudskälet till de begångna felen.

Den främsta kritiken har gällt det stora antalet nyrekryteringar av personer med bakgrund i finansdepartementet, vars verksamhet också ska utvärderas. Det är ett problem. Men det bör ställas mot att man i ett litet land med begränsat utbud av kompetens måste ta till vara den som finns. Och den finns delvis just i finansdepartementet. Jävsrisker finns förstås men de bör inte överdrivas för tjänstemän som inte tagit fram ekonomisk-politiska förslag utan enbart arbetat med analysunderlag. I den mån nyrekryteringar till Riksrevisionen har handplockats i strid med gällande regler är det oacceptabelt.

Handplockning av personer som tidigare har arbetat ihop förekommer visserligen i privat näringsliv och kan ibland vara effektiv för att få ett väl fungerande arbetslag. Risken för missbruk motverkas där av de konkurrensnackdelar det kan innebära. Den spärren finns inte i offentlig sektor och därför finns reglerna om tillsättning i öppen konkurrens efter enbart merit och förtjänst. Dessa måste naturligtvis följas av den myndighet som ska granska andra myndigheters regelefterlevnad.

Det problematiska är inte att Riksrevisionen rekryterat tidigare anställda i finansdepartementet i sig. En del av dessa skulle säkert ha anställts under alla förhållanden. Däremot är det förmodligen inte särskilt effektivt med så många rekryteringar med liknande bakgrund eftersom det kan leda till ett ensidigt grupptänkande.

Det är dock svårt att förstå kritiken att det skulle vara ett ovarsamt handskande av "skattebetalarnas pengar" och ge "otillbörliga fördelar" när de nyrekryterade fått högre löner än tidigare anställda. Det speglar antagligen främst att det krävts konkurrenskraftiga löner för att locka till sig högre kompetens.

Sammanfattningsvis har jag svårt att se Riksrevisionens rekryteringar som korrupcion. Det verkar i stället vara fråga om ett alltför fyrkantigt, snabbt och fartblint sätt att höja analysförmågan som lett helt fel och därför motverkar sitt syfte. Verksamhetsförändringar av detta slag måste ske med mer eftertanke och varsamhet. Felen är så stora att ett återupprättat förtroende lär kräva alla tre riksrevisorernas avgång. Det är bara att hoppas att den önskvärda kompetenshöjningen ändå kan åstadkommas.

Lars Calmfors